

СТАНОВИЩЕ

по конкурса за академичната длъжност „доцент” по научната специалност когнитивна лингвистика и историческа граматика на английския език, обявен от ПУ „Паисий Хилендарски” в ДВ, брой 46/09.06.2017 г.

Единствен кандидат в конкурса е гл.ас. д-р СНЕЖА ТОДОРОВА ЦОНЕВА-МАТЮСЪН. Научната продукция, с която кандидатката участва в конкурса, включва монографичен труд и набор от статии. За да очертая по-пълно облика ѝ като университетски преподавател и езиковед, ще се спра на някои моменти от професионалната ѝ биография. Снежана Цонева-Матюсън е завършила специалността английска филология в Софийския университет „Св. Климент Охридски”. Тя има и магистърска степен по приложно езиковедие от Южния университет в Карбъндейл, Илинойс, САЩ (1996). Успешно е защитила докторантура (2006) в престижния шотландски университет Сейнт Андрюз, където печели награди и стипендии. Била е стипендиант по линия на Фулбрайт в САЩ 1993-1995 г. По време на престоя си в чужбина има възможност да работи и да общува с видни езиковеди. От тогава датира и интересът към когнитивната лингвистика. Снежана Цонева има разнообразен преподавателски опит, включително в университетите, където се е обучавала. Разработвала е нови учебни материали. Преподавателската ѝ практика в България, САЩ, Шотландия и Обединените Арабски Емирства обхваща различни нива на обучение – от езикова гимназия до университетски курсове, от практически език до теоретични дисциплини като типология, когнитивна лингвистика и историческа граматика. Всичко това допринася за оформянето на Снежана Цонева-Матюсън като широко информиран, мислещ и толерантен университетски преподавател. От 1990 г. насам с прекъсвания Цонева преподава в ПУ „Паисий Хилендарски”, където сега е гл. асистент. Участвала е в голям брой научни конференции, много от които в чужбина. Авторка е на достатъчен брой научни публикации, част от които са излезли в чужбина, включително във високо престижни издания. Цонева има опит и като преводач, главно от български на английски език.

Съществена част от заявката на гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън за доцентура е представеният от нея монографичен труд в обем от 200 стр., озаглавен „Лингвистична история на английския език”. Той е адресиран преди всичко към студентите по английска филология у нас, които изучават курс по история на английския език. Книгата представлява интерес и за по-широк кръг читатели, които биха искали да знаят защо и как съвременният английски език е станал такъв, какъвто е. Написването на такъв труд изисква зрялост и педагогически опит. То предполага овладяването на обемист лингвистичен материал, подбирането на най-същественото от него и представянето му по достъпен и интерес начин. Снежана Цонева-Матюсън иска да събуди интереса на читателя към представената тематика и успява до го направи чрез препратки към любопитни факти и аудиовизуален материал, достъпен в мрежата, както и чрез неформалния стил на изложението. Изтъкнато е взаимодействието на явления от различни езикови равнища, водещи до промяна в типологичните характеристики на езика. Достатъчно място е отделено и на външните фактори – исторически събития и промени, нашествия, заселвания и др. Показана е връзката на отдалечени във времето факти и развития с днешното състояние на езика, на първо място странностите на английския правопис, но и с такива въпроси като например трудностите при българската транскрипция на английското /æ/ (с. 69). Както сама заявява в уводната глава на книгата, авторката се вписва в една традиция на изследване и преподаване на историята на английския език, представена у нас от професорите М. Минков, А.

Данчев, работещата в чужбина Д. Минкова, Хр. Грънчаров, М. Ковачева. За пълнота тук бих добавил и доц. М. Ранкова, която също преподава история на английския език и чиито изследвания върху развитието на перифрастичните конструкции с *do* биха могли да намерят място в библиографията на книгата. В книгата са отчетени и използвани някои от най-новите изследвания и обобщения върху историята на английския език, както личи и от библиографията. Радостно е представянето и на българските приноси в тази област.

Книгата е написана на жив и естествен английски език и е снабдена с визуален илюстративен материал, полезни таблици и глосари, въпроси и задачи за самостоятелна работа. В представения текст са останали някои грешки, които лесно биха могли да бъдат отстранени. Ето някои от тях: *Scalinger* > *Scaliger* (стр. 14), разменените характеристики *Eastern* и *Western* за кентум и сатем езиците (20), *Centrum* > *Centum* (21), *printedq* (60), *coman* > *coman* (63), *Anglo-Frision* > *Anglo-Frisian* (66), *ModE farewell* > *ModE farewell* – няма единство в изписването на съвременния английски езиков материал: в повечето случаи той не е курсивиран, като по този начин изпъква староанглийският материал, но това решение е спорно и като че ли не е прокарано последователно), *categories-number*, > *categories – number* (97), *fremman* > *fremman* (105), *Sabeva* > *Sabev* (132), *contaversial* > *controversial* (146), *Early Middle* > *Early Modern* (172), *punt and fun* > *punt and fun* (179), *half* > *hlaf* (182). В библиографията не са разграничени типографски (с курсив или кавички) заглавията на статии и книги/списания. Посочвам тези дребни технически пропуски единствено с цел те да бъдат отстранени при отпечатването на книгата. Книгата „Лингвистична история на английския език“ представлява принос към университетската учебна литература у нас и ще подпомага обучението на студентите изучаващи тази дисциплина.

Освен монографичен труд кандидатката предлага за хабилизацията си и набор от 13 статии, които са извън представеното от нея за придобиване на научната степен „доктор“. Една от тези статии (№11 от списъка) не е в областта на лингвистиката. Статията върху лорд Странгфорд (№1) също се отнася не толкова пряко към тематиката на конкурса. Все пак в нея има интересни щрихи към историята на компаративистиката. Тази публикация е свидетелство за широките филологически, исторически и културни интереси на авторката и представлява принос и към изследването на връзките между България и Великобритания през 19 век в контекста на Източния въпрос. Тя е включена в сборник, на който Снежана Цонева-Матюсън е съредактор, което също трябва да се прибави към нейния научен актив.

Група статии се занимава със семантиката на предлозите, тяхното основно значение и многозначност. В статията „Семантиката на предлога *with* в различни теоретични рамки“ (мой превод на заглавието) се разглеждат подробно два опита да се установи основното значение на предлога, разработени в две различни парадигми (структуралистка и когнитивистка), които по различен път достигат до инвариантното значение „заедност“. След задълбочен критичен анализ авторката достига до свое предложение за централното значение на предлога, а именно „пространствена близост“, от което може да се изведе неговата радиална полисемия чрез метафорични разширения и различни образни схеми. Освен чрез семантичен анализ, нейната теза се аргументира с диахронни факти от употребите на предлога, както и с данни от детската реч (реда на усвояване на различните подзначения). Намирам тази статия за оригинален и успешен опит за съчетаване на синхрония и диахрония и прилагане на когнитивната парадигма.

В друга статия (№ 5), в духа на когнитивистката лексикална семантика, са разгледани английските предлози *above*, *over*, *under* и *below*, този път в съпоставка с българските съответни предлози, които са само два – *над* и *под*. Докато българската

предложна подсистема отчита само семантичните белези „по-високо от” и „по-ниско от”, английската отбелязва и семантичния белег „близост”, който маркира *over* и *under*. Въз основа на тази разлика авторката убедително извежда различните специфични смисли от прототипичните образни схеми или аргументира невъзможността за някои употреби. Не е ли по-добре латински базираният термин *Projector* да се адаптира към български като *проектор* (ср. проект, обект, субект)? Дали образната схема „контакт” не би била полезна за обяснение на подзначението *COVERING* - примери (2), (11)? Заглавието и заключението на статията подвеждат, че тук става дума за прилагане на когнитивизма в чуждоезиковото обучение. Всъщност авторката предлага убедителен анализ на привидно неясно свързани различни употреби. Тук проличава обяснителната сила на когнитивния подход, нещо което наистина би било приложимо в езиковото обучение. Тази статия подсказва и възможности за разширяване на съпоставителния анализ чрез включването и на други предлози (напр. *вън от подозрение* – *above suspicion*), представки и др. Семантиката на силно граматикализирания български предлог *НА* и неговата разнообразна полисемия е предмет на анализ в друга статия, където тя се разглежда като радиална концептуална категория. У нас успешно се занимава с английските, а и с български предлози и Светлана Неделчева (Шуменския университет), също от когнитивистка гледна точка. За съжаление двете авторки изглежда не се познават взаимно и не се цитират.

Избирателно и донякъде произволно се спрях на статиите върху семантиката на предлозите. Снежана Цонева-Матюсън се занимава и с въпроси на граматикализацията: бъдещето време, разликата между конструкциите с *will* и *going to*. Статията върху перфекта с *be* е корпусно изследване с фокус върху края на 18в. – началото на 19 в., което предлага собствени заключения, оборващи съществуващи тези. Разработват се и конкретни въпроси свързани с предикативните конструкции и преходността на глаголите. Успех за авторката са двете публикации върху модалния глагол *can*, разработени във функционалистки дух, този път с методите на дискурсия анализ. Те са поместени в престижни издания и се радват на множество цитирания. Снежана Цонева-Матюсън изследва и елизията на крайното *-e* в късния староанглийски и ранен средноанглийски период в статия, в която се прави връзка между фонологията и фразеологията. Заслужава да се спомене и статията ѝ върху когнитивната лингвистика в електронно достъпна енциклопедия.

Като цяло научните статии на Снежана Цонева-Матюсън я представят като лингвист с разнообразни интереси, солидна теоретична подготовка, оригинално аналитично мислене, умение да се борави с емпиричния материал и като автор, пишещ отлично на английски език. На този език са написани почти всички нейни публикации.

Представената научна продукция на гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън напълно отговаря на тематика на конкурса за доцент по когнитивна лингвистика и история на английския език. Качеството и приносите на нейните трудове, както и преподавателският ѝ актив, задоволяват изискванията за заемането на длъжността доцент. Документацията, внесена за участие в конкурса представя пълно и вярно научната и преподавателска дейност на кандидатката. С убеденост препоръчвам на научното жури да гласува за избирането на гл. ас. д-р Снежана Цонева-Матюсън на длъжността доцент по когнитивна лингвистика и история на английския език по конкурса обявен от ПУ „Паисий Хилендарски”.

ноември, 2017 г.

Доц. д-р Христо Стаменов